

P r i k a z i i o s v r t i

OBITELJ – IZVOR ŽIVOTA I RADOSTI FAMILY - A SOURCE OF LIFE AND JOY

Nediljko A. Ančić, Anita Strujić Vladanović, Tomislav Čubelić (ur.), *Obitelj – izvor života i radosti. Zbornik radova u povodu 25 godina djelovanja Bračnog i obiteljskog savjetovališta Splitsko-makarske nadbiskupije, Crkva u Svijetu – Splitsko-makarska nadbiskupija, Split, 2020., 264. str.*

U prigodi dvadeset i pete obljetnice rada *Bračnog i obiteljskog savjetovališta* u Splitsko-makarskoj nadbiskupiji (BiOS) objelodanjen je zbornik radova u tri tematska poglavlja, koji su, kao plod dugogodišnjega rada, priredili voditelji i suradnici *Savjetovališta*. Ističući da je obitelj temeljna stanica društva i Crkve, splitsko-makarski nadbiskup mons. Marin Barišić podsjeća da je nadbiskup mons. Frane Franić već 1981. godine osnovao *Obiteljsko savjetovalište Splitsko-makarske nadbiskupije*, a nadbiskup mons. Ante Jurić ga je 1993. godine proširio i nazvao *Bračno i obiteljsko savjetovalište Splitsko-makarske nadbiskupije*.

Priređivači naglašavaju da su „prilozi u ovoj knjizi nastali iz predavanja ili razgovora što su ih naši autori u organizaciji BiOS-a održali tijekom proteklih godina u povodu Dana, odnosno Tjedna braka, Dana života ili pak na susretima obiteljskih zajednica u župama“. Prvo poglavlje, pod naslovom *Polazišta*, obuhvaća šest tekstova uglavnom teološke naravi, dok drugo poglavlje, naslovljeno *Živjeti životni poziv*, sadrži dvanaest kraćih esejističkih tekstova, koje su priredili supružnici na temelju svoga kršćanskoga uvjerenja, iskustava ili s aspekta stručnih spoznaja. U treće su poglavlje uvrštena osobna svjedočenja šestero bračnih parova u kojima supružnici iznose svoja iskustva od mladenačkih hodanja do sklapanja braka i zrelih obiteljskih godina.

Voditeljica BiOS-a dr. Anta Strujić Vladanović, osvrćući se na početke i tijek rada *Savjetovališta* te govoreći o njegovu ustroju, učincima i svrsi, u vidu evangelizacijskoga poslanja Crkve, ističe da BiOS pomaže obiteljima i pojedincima u kriznim životnim situacijama nizom različitih savjetodavnih, preventivnih i edukativnih prog-

rama, pružajući pravno i psihološko savjetovanje, duhovnu pomoć svećenika, hagioterapiju, savjete pedagoga, defektologa, ekonomiste te obiteljskoga i školskoga liječnika. Obilježavajući *Sujetski dan braka*, koji je svojedobno, na poticaj američkih katolika, blagoslovio sv. papa Ivana Pavao II., priređuju *Tjedan braka* u nakani da se u svakoj župi pokrene župna obiteljska zajednica. Smatra da bi trebalo utemeljiti *Obiteljski centar*, jer u pastoralnomu i društveno-kulturnomu vidu „crkvena savjetovališta imaju nezamjenjivu ulogu.“

I. POLAZIŠTA

Pod naslovom *Zašto se vjenčati u Crkvi? Smisao i značaj kršćanske ženidbe*, prof. dr. sc. Ante Mateljan, u kontekstu sekularizacije i individualizma, koji osporavaju naravnost ženidbe, s teološkoga vida govori o kršćanskoj personalističkoj antropologiji, o sakramentologiji, tj. o Božjemu odnosu prema ljudima u Crkvi i po Crkvi kao zajedništvu ljubavi. Obrađuje smisao kršćanske ženidbe u Gospodinu, koja nastaje svjesnim, slobodnim i zakonitim očitovanjem privole, značenje sakramentalnoga veza i milosti, sklapanje ženidbe i njezinih učinaka te dobara (dobro supružnika, djece i vjere) i svojstava sakramenta ženidbe (bezuvjetnost, vjernost i otvorenost plodnosti).

Temu *Crkveni propisi o ženidbi* obradio je crkveni pravnik dr. sc. Josip Delić, tvrdeći da je ženidba savez između muške i ženske osobe, a bitna svojstva su jedinstvo i nerazrješivost. Ističe da je crkveno vjenčanje potrebno da milost Božja pomogne supružnicima nositi teret života kako bi postali svjedoci Božje ljubavi. S civilnoga i crkvenoga aspekta govori o ispunjavanju uvjeta i postupku valjanoga sklapanja ženidbe. Prikazuje tri bitna čimbenika za valjanost kanonske ženidbe: sposobnost osoba, privola i kanosni oblik. Naglašava ulogu župnika, koji ne smije nazočiti ženidbi prije nego ustanovi da se ništa ne protivi valjanomu i dopuštenomu sklapanju. Obrađuje važnost pripreve za vjenčanje i potrebu crkvene zajednice koja treba pomoći vjernicima da uđu u ženidbeni stalež.

Kako osnažiti obitelj? naslovila je članak profesorica katehete dr. sc. Jadranka Garmaz navodeći momente i čimbenike kojima Crkva može osnažiti obitelj. Promišlja o odgoju u vjeri i nudi smjernice glede župnih struktura i uređenja obiteljske evangelizacije. Govoreći o smislu i poslanju obitelji, tvrdi da je suvremena obitelj izložena mnogobrojnim društvenim-kulturno i vrijednosnim promjenama, koje utječu na vrsnoću obiteljskoga života i odgoja u vjeri, a

među najpogibelnije ubraja raskorak između riječi i djela kod roditelja te 'životne laži odraslih'. Smatra da, s teološko-pastoralnoga i religijno-pedagoškoga aspekta, osim molitve, euharistije, kateheze i služenja bližnjima, treba isticati temu komunikacije i odnosa.

Psiholog dr. sc. Boris Vidović, temu *Brak? Danas? Sutra?* započinje tekstom iz Markova evanđelja u kojemu farizeji pitaju Isusa 'je li i mužu dopušteno otpustiti ženu?'. Napominje da jedinstvo muškarca i žene daje potpunoga čovjeka, čiji se odnos narušava padom prvoga čovjeka a posljedice živimo i danas. Crkva se suočava s istim pitanjem i s pitanjem kako uskladiti taj temeljni odnos, koji je opterećen nevoljama, što dovodi do rastava. Jedan od razloga razočaranja i rastave vidi u osobnoj boli koju ni jedan par nije želio. Naglašava da se kršćanskoj antropologiji suprotstavlja individualizam, koji umjesto dijaloškoga „ja“ nameće samodostatno „ja“, a čovjek se ostvaruje u odnosu s drugima. Uočava da se u društvu stvara odmak od crkvenih vrjednota, a rješenje nazire u viziji braka na temelju Božje objave.

Bračni par Petar Krešimir Hodžić i Rafaela Mrdjen-Hodžić, predočuju temu *Prenatalno roditeljstvo i bračna kvaliteta*. Služeći se znanstvenim dostignućima otkrivaju istinu o životu predrođenčeta u majčinoj utrobi. Pojašnjavaju da nove spoznaje o začeću, trudnoći i rađanju često zavise o uvjetima u kojima dolazi do začeća, trudnoće i poroda. Osobito tumače biološku, psihološku i duhovnu sastavnicu začeća. Obraduju razine zapamćivanja kod čovjeka, utjecaj stresa u trudnoći, razvitak mozga i duhovne inteligencije, potom prenatalno programiranje, komunikaciju i razvoju osjetila te opisuju pojave vezane uz porod i rađanje. Govoreći o važnosti načela prenatalnoga roditeljstva i prenatalnih učionica, tvrde da se uzimaju u obzir u razvoju programa prenatalne komunikacije i roditeljstva. Prikazujući smisao bračne kvalitete, ističu da postoje različiti pristupi, definicije i teorije bračne vrsnoće i odnosa.

Temu *Ranjeni brakovi, obitelj i djeca: crkveni i društveni rad*, obradio je pastoralni teolog prof. dr. sc. Pero Aračić. Govori o traumama i ranama koje ostaju u osobi, prikazuje procese koje treba proći i na što treba računati da bi došlo do osobne i bračne smirenosti. Ponajprije razjašnjava razliku između pojmova rastave i razvoda te donosi statističke podatke o sklopljenim i razvedenim brakovima u Hrvatskoj. Zatim prikazuje kako se rastava i razvod reflektiraju na djecu te koje su posljedice za supružnike. Tvrđi da je nužno raditi s pojedincima te, vodeći se Isusovim primjerom, slušati i pratiti ranjene osobe. Ističući nužnost promjene pastoralna predlaže da bi Biskupska konferencija trebala formirati centre s osobama koje

su obučene za taj rad, a u kojima bi ranjeni prošli proces sučeljavanja. Osim pastoralnoga praćenja i pomirenja naglašava važnost opraštanja, koje prikazuje kroz dvanaest točaka te vrjednuje potrebu integracije ranjenih brakova obitelji i djece u crkvenim zajednicama i društvu.

II. ŽIVJETI ŽIVOTNI POZIV

Stjepan Lice, u tekstu *Pozvani na ljubav – do kraja*, smatra da je Isusu posve blisko brak usporediti s dragocjenim biserjem i u njemu vidjeti očitovanje kraljevstva nebeskoga, jer je u našu povijest ušao kroz obitelj. Bez obzira kojim smjerom obiteljski život krenuo bitno je: voljeti, jer biti otac i majka poziv je i poslanje ljubavi. No, djecu nije dovoljno voljeti, potrebno je da se roditelji vole, jer djeca rastu iz odgoja ljepote odnosa, pa poziva obitelji da napreduju u skladnoj ljubavi. Jelena Burazin, pitajući se u svomu razmišljanju je li hod *Kroz brak do svetosti – stvarnost ili utopija?*, tvrdi da nas je Bog pozvao da sve što nam je dao iskoristimo na svetost. Da se životna veza ne bi rasplinula potiče supružnike da odbace ubojita ponašanja i da nikada ne prestanu truditi se biti dostojni ljubavi i stalno u njoj napredovati, odnosno da ne odustaju od svoga braka jer stvoreni su za svetost u braku. Nužno je, smatra, prihvaćati različitosti drugoga, znati aktivno slušati, uvažavati se i razvijati komunikaciju. Ana Štimac, obrađujući temu *Brak u mreži međugeneracijskih odnosa*, ističe da je brak najljepši i najbolniji od svih odnosa. Bračni odnos ima tijek razvitka do zrelosti, ali ga neki žele ubrzati ne poštujući postupni rast. Za bračni uspjeh nužan je razgovor, a obitelj promatra kao sustav u kojemu svatko utječe na svakoga te je bitno da roditelji dopuste da djeca sama grade i stvaraju svoj dom, da sazrijevaju u svomu bračnom odnosu. Govoreći o zrelosti srednje dobi te uloži bake i djeda, prikazuje izazove u razvoju bračnog odnosa. Ivanka s. Klaudija Todorić u tekstu pod naslovom *Roditelji, pazite što i kako govorite!* upozorava roditelje na način izražavanja, jer mnoga djeca rano počinju psovati. Roditelji to često s podsmijehom podržavaju, a time dijete usmjeruje pozornost na sebe, što se loše odražuje na njegovu osobnost. „Bezazleno psovanje“ postupno prerasta u verbalno nasilje i omalovažavanje drugih, a vulgarnost se često štiti pomoću društvenih mreža. Drži da djeca kulturu govorenja stječu u obitelji i zato se roditelji trebaju upitati kakav im primjer daju.

Anita Strujić Vladanović u članku *Obitelj – škola ljubavi* upućuje na svakodnevicu bračnoga para, jer nisu jedno pokraj drugoga, nego jedno za drugoga, jedno su i gledaju u istomu smjeru, žive u

povjerenju. Bračna je zajednica ponekad ranjena i razorena te vapi za Bogom, za izlječenjem. Sukobe stvaraju komunikacijske poteškoće, nevjera, nepovjerenje, ovisnosti, što može dovesti do razvoda, kao jednoga od najtežih događaja u životu, dok je duhovnost najvažniji temelj bračne stabilnosti. Elza Jurin, u tekstu *Gospodarenje novcem*, tvrdi da obiteljski život skreće prema materijalizmu, ističući da imovina ulazi u temelje obiteljske egzistencije. Financije su na drugomu mjestu kao uzrok sukoba i rastave braka. Na temelju svetopisamskih tekstova smatra da odnos prema novcu obilježava odnos prema svakodnevici i prema Bogu. Upravljanje novcem temelji se na znanju, u suprotnomu novac prerasta u božanstvo, pa čovjek, gubeći uporište u Bogu, prerasta u proizvođača i potrošača. Navodi tipove ljudi koji ne znaju upravljati novcem te opisuje način upravljanja obiteljskim proračunom. Rajka Šore u članku *Razgovor u braku* opisujući način razgovora, smatra da kvalitetan razgovor između supružnika čuva brak živim, a manjak narušava bračnu idilu i povod je rastavi. Ističe odgovornost roditelja prema djeci, jer videći njihovu suradnju, stasat će u sigurne osobe, u suprotnomu stvara se nepovjerenje. U razgovoru treba istinski čuti drugoga, kojega se ne smije sebi podvrgavati, nego valja poštovati različitosti kao bogatstvo braka. Bračnoga partnera sluša se ušima, očima, srcem i mozgom te je potrebno traženje, davanje i primanje objašnjenja u svakodnevnoj bračnoj komunikaciji. Tvrdi da razgovor o bračnomu razgovoru potiče bračnu ljubav te u braku treba pronaći način dobre svađe. Tomislav Čubelić, u spisu *Brak još uvijek ima smisla!*, tvrdi da je ljubav pokretačka životna snaga i zato je temeljena bračna zadaća jačanje ljubavi. Pojašnjava da je Bog, stvarajući ih, ljude najprije blagoslovio, želeći da u braku žive po njegovim kriterijima. Kada odnosi između muža i žene postanu kruti, zatvara se pristup Bogu. Unatoč društvu koje potiče fragmentaciju i nestalnost ljudskih odnosa, smatra da brak ima smisla. Svoj stav temelji u vještoj raščlambi svetopisamskih tekstova koji govore o Isusovu stavu prema braku. Čovjekovo srce otešča i bračna se radost raspline ako zaboravi na Boga, jer bračni drugovi nisu sami sebi dovoljni, treba im Božja ljubav i blagoslov.

Perina i Pero Mihaljević u članku, *Kršćansko hodanje*, sagledavajući svoju vezu i brak, govore o padovima i usponima tijekom hodanja prema braku. Raščlanjujući dinamičnost u svojoj vezi, uočili su da muškarac i žene različito funkcioniraju te ne trebaju promijeniti jedno drugo, nego se međusobni prihvatiti. Partneri bi se trebali na početku veze upitati koji je cilj njihove veze i biti pošteno jedno prema drugomu. U svomu 'hodanju' naučili su da je razgovor temelj svakog odnosa, ali u njihovoj vezi posebna jakost bila

je molitva i duhovni život. Ističu da je za osobe koje se vole, bitna požrtvornost i ispravno shvaćanje slobode te da seksualne želje trebaju biti u službi ljubavi, tj. radi se o čistoći kao načinu života. Maja Jakšić pod naslovom *Život s ovisnikom – Svi poznajemo nekoga kome je alkohol uništio život* prikazuje alkohol kao veliki obiteljski i društveni problem. Obitelji teško prihvaćaju tu činjenicu, izbjegavaju poduzeti liječenje i cijela se obitelj razboli postajući ovisna o ovisnosti. U potpori liječenja problem treba nazvati pravim imenom, pružiti smjernice za liječenje znajući da i obitelji treba terapijska pomoć. Smatra da se prema ovisniku treba ponašati s ljubavlju, a ne farizejski, jer pati zbog nedostatka ljubavi, a nije posve svjestan koju bol zadaje obitelji. U slučaju nasilja druga je strana prisiljena napustiti ovisnika, a ne bi smjela odustati od njega, jer se terapijskim napuštanjem želi spasiti brak. Liječenju treba pristupiti zajednički i organizirano, uz molitvu. Danijela de Micheli Vitturi, u članku *LOM i odgovorno roditeljstvo – logoterapijski pristup*, ističe da je životno umijeće uspostaviti sklad između razboritosti i emocija, a za zdrav odnos treba održavati napetost između želja i cilja. Govoreći o seksualnosti, užitku, plodnosti te bračnoj ljubavi pita se koji je smisao odgađanja rađanja? Na ta i druga pitanja odgovara pozivajući se na logoterapijski pristup Viktora Frankla, tvrdeći da odgovorno roditeljstvo sadržava spomenutu napetost, jer mnogi roditelji, suočeni s nizom zapreka za rađanje, odgađaju roditeljstvo, što ima razne posljedice, poglavito demografske naravi. Objašnjavajući pitanje smisla u braku, logoterapiju tumači kao umijeće koje pomaže pronaći smisao u mnoštvu bračnih izazova. Ističe da je bitno poticati obitelj, a u željama mladih zastupati obitelj s brojnom djecom. Asja Palinić Cvitanović u tekstu pod naslovom *Tko upravlja našom bračnom srećom?* predočuje teoriju izbora prema Williamu Glasseru, utemeljitelju „realitetne terapije“. Razlikujući partnersku i roditeljsku ulogu iste osobe, tvrdi da je moguće razvesti se od partnerske, ali ne i od roditeljske uloge. Obrazlažući partnersku ulogu, smatra da je bitno na koje se temelje postavlja brak, svoje ili tuđe. Budući da su temelji partnerskoga odnosa postavljeni u djetinjstvu, potiče na važnost ozračja i vrsnoću bračnoga života. Osim obiteljskoga okružja, drži da u pripremi za brak treba pohađati školu za brak, naglašavajući stav i ulogu vjernika katolika prema braku i obitelji. Govori o ulogama i razvojnim fazama tijekom braka, objašnjava čijim se ponašanjem može upravljati te kako se u realitetnoj terapiji razumije odnos i povjerenje. Odgovara na pitanja: približava li se bračni par, svojim ponašanjem, Bogu ili se udaljuje od njega, trebam li svoga bračnog partnera u svomu životu i s čijim je ponašanjem povezana nečija bračna sreća?

III. SVJEDOČENJA

U poglavlju koje donosi svjedočenja bračnih parova o braku i obitelji Magda i Tihomir Vrvilo, ekonomistica i brodstrojar, govore o ljepoti braka, darovanosti u braku; tvrde da su, po darovanosti Bogu – Ljubavi, darovani jedno drugomu, djeci i bližnjima. Irena i Ivica Grković, liječnici i profesori, ističući kršćansko uvjerenje, svjedoče o tajnama sretnoga kršćanskog braka. Na pitanje postoji li recept za sretan brak, odgovaraju pravica i geodet, poduzetnici, Jelena i Željko Gudelj, svjedočeći da u braku sve svoje izazove rješavaju čitanjem Svetog pisma i molitvom. O braku kao sakramentu svjedoče ekonomistica i profesor emeritus, Anđa i Ivica Veža, naglašavajući da prihvaćanjem poziva braka kao sakramenta sudjeluju u velikoj obitelji, Crkvi, jer brak je znak iscjeliteljske Kristove ljubavi. O *FertilityCare*, prirodnoj metodi upoznavanja vlastite plodnosti, svjedoče ekonomistica i inženjer elektrotehnike Marija i Goran Luketa, koji su na temelju osobnih bračnih izazova i stručne edukacije postali poučavatelji metode *FertilityCare*. O putovanju s Bogom u braku svjedoče glazbenica i teolog, Danijela i Bruno Petrušić, predočujući uzajamnost ljubavi, povjerenje i predanost u bezuvjetnu Božju ljubav koja nosi život.

U *Pogovoru*, prigodom obilježavanja dvadeset i pete obljetnice rada BIOS-a, pastoralni vikar Splitsko-makarske nadbiskupije prof. dr. sc. Ante Ančić u svojoj homiliji obrazlaže važnost obiteljskoga pastorala. Oslanjajući se na pobudnicu pape Franje *Amoris laetitia*, ističe da zbog brojnih ugroza danas bolje shvaćamo da su brak i obitelj životni poziv za koji se treba sustavno i dobro pripremati.

Alojzije Čondić